

Kapitel 2

Fotoforevisning

2.1. Indledning.

Forevisning af personfotografier vil ofte indgå som et væsentligt led i politiets efterforskning. Når et vidne i forbindelse med beskrivelse af en mistænkt mener at kunne genkende vedkommende efter foto, kan politiet således forevise vidnet personfotografier med henblik på at fastlægge gerningsmandens identitet.

De fotografier, politiet foreviser, vil ofte være fotografier af tidligere lovovertrædere optaget til indsættelse i politiets fotosamling med henblik på senere identifikation af de pågældende jf. §§ 792 a og 792 b, men også fotografier, der ikke forefindes i politiets fotosamlinger, men indgår som materiale i konkrete sager, f.eks. fotografier af et offers skader, fotografier optaget ved demonstrationer eller masseanholdelser eller optaget som led i skygning af personer, kan tænkes forevist for udenforstående i forbindelse med efterforskningen af (andre) konkrete sager. Det samme gælder andre fotografier, som politiet lovligt er kommet i besiddelse af, f.eks. fotografier udlånt af en mistænks familie, af forurettede, dennes familie eller af en avisredaktion.

Fotoforevisningen forekommer i 2 variationer:

- 1) Vidnet gennemser et større eller mindre antal fotografier af tidligere straffede, eller
- 2) Politiet foreviser alene mistænkes billede for vidnet.

Den type fotoforevisning, hvor vidnet gennemser et større eller mindre antal fotografier af tidligere straffede, anvendes især i tilfælde, hvor der ikke er mistanke til en bestemt person, men hvor et vidne mener at kunne genkende den pågældende gerningsmand efter foto.

I tilfælde, hvor politiet på grundlag af vidnets iagttagelser får mistanke til en bestemt person, men hvor en egentlig konfrontation med den mistænkte af den ene eller anden grund ikke lader sig foretage, eller hvor politiet ikke ønsker at iværksætte en egentlig konfrontation f.eks. på grund af sagens ringe betydning, kan politiet i stedet lade vidnet se et begrænset antal udvalgte fotografier med henblik på eventuel genkendelse af gerningsmanden. Dermed kan fotoforevisningen få karakter af en fotokonfrontation, hvor den mistænkte og figuranterne blot er udskiftet med fotografier.

I det omfang politiet som led i en efterforskning foreviser fotografier af tidligere straffede for en større eller mindre kreds af personer med henblik på identifikation af gerningsmanden til en ny forbrydelse, realiseres der efter omstændighederne en overtrædelse af straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser, herunder navnlig § 267. Det kan indebære en krænkelse af privatlivet at få fremvist sit billede med den risiko, at et vidne genkender én og dermed bliver klar over, at man er straffet og måske tillige gerningsmand til den nye forbrydelse. Fotoforevisningen kan efter omstændighederne tillige indebære udbredelse til (en del af) offentligheden, dels af oplysningen om tidligere domfældelser for strafbart forhold, dels af en sigtelse for et (nyt) strafbart forhold, hvilket i sig selv, navnlig hvis der er tale om et grovere strafbart forhold, vil være egnet til at nedsætte den pågældende i medborgeres agtelse. En fotoforevisning vil på denne baggrund ofte kunne karakteriseres som et straffeprocessuelt tvangsindgreb, idet fotoforevisningen i sig selv ville væ-

re strafbar, hvis den ikke netop skete som led i en efterforskning og derfor på grund af det overordnede formål - opklaring og bekæmpelse af kriminalitet - er lovlig.

Politiets forevisning af fotografier i situationer, hvor den pågældende ikke er en mulig gerningsmand, f.eks. forevisning af et personfotografi af den forurettede for en bredere kreds af personer med henblik på at finde frem til eventuelle vidner, vil typisk ligge uden for grænsen af de straffeprocessuelle tvangsindgreb, jf. kapitel 1, afsnit 1.5. Indgrebet har imidlertid en sådan sammenhæng med de øvrige indgreb, der behandles i denne betænkning, at udvalget har valgt også at behandle denne situation. Det bemærkes i den forbindelse, at hvis fotografiet optages af politiet, er selve optagelsen reguleret i retsplejelovens § 792 d.

Forevisning af fotografier af personer for udenforstående forekommer i praksis også i tilfælde, hvor forevisningen ikke sker som led i konkret strafforfølgning, og hvor der som følge heraf ikke er tale om et straffeprocessuelt indgreb, f.eks. i forbindelse med eftersøgning af borteblevne og savnede. Sådan fotoforevisning er ikke omfattet af overvejelser m.v. i denne betænkning.

Endvidere anvender politiet som led i efterforskning forevisning af fotografier til andre personer inden for politiet. Politiets interne videregivelse af oplysninger herunder forevisning af fotografier - er reguleret af forvaltningslovens regler. Det er udvalgets opfattelse, at politiets interne videregivelse af oplysninger fortsat mest hensigtsmæssigt reguleres i forvaltningsloven og ikke i retsplejeloven. Fotoforevisning for personer inden for politiet er derfor ikke omfattet af overvejelser m.v. i denne betænkning.

2.2. Gældende ret.

2.2.1. Adgangen til at optage og opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation af de pågældende.

Politiets mulighed for at forevise personfotografier fra fotosamlinger som led i efterforskningen forudsætter naturligvis, at politiet har haft ret til at optage og opbevare fotografierne.

Ved lov nr. 332 af 24. maj 1989 er der gennemført en ændring af retsplejeloven vedrørende betingelserne for, at politiet kan foretage legemsindgreb under efterforskningen. Ved lovændringen blev spørgsmålet om politiets adgang til at optage og opbevare (registrere) personfotografier med henblik på senere identifikation lovreguleret. Ændringen svarer i alt væsentligt til det lovudkast, som et enigt strafferetsplejeudvalg fremsatte i betænkning nr. 1104/87 om legemsindgreb under efterforskningen.'

Efter retsplejelovens § 792 a, stk. 1, kan personfotografier af en sigtet optages, såfremt den pågældende med rimelig grund er mistænkt for en lovovertrædelse, der er undergivet offentlig påtale, og såfremt indgrebet må antages at være af væsentlig betydning for efterforskningen.

Herudover kan optagelse af personfotografi med henblik på senere identifikation foretages, såfremt den pågældende med rimelig grund er mistænkt for en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, jf. § 792 b.

Afgørelse om fotografering træffes af politiet, jf. § 792 c med adgang til domstolsprøvelse efter den almindelige regel i § 746.

Lovreguleringen indebærer, at politiets adgang til at optage personfotografier, når dette alene sker med henblik på senere identifikation og ikke af hensyn til efterforskningen i den konkrete sag, er blevet væsentligt indskrænket i forhold til de tidligere gældende administrative regler.

Den nævnte ændring af retsplejeloven indebar ikke samtidig en regulering af spørgsmålet om f.eks. politiets fotografering af demonstrationer. En sådan fotografering af personer, der befinder sig på frit tilgængelige steder, er ikke et straffeprocessuelt tvangsindgreb. Der henvises herom til gennemgangen nedenfor i kapitel 5, pkt. 5.3.2.1.

Lovændringen omfattede heller ikke politiets fotografering i øvrigt af personer på frit tilgængeligt sted eller spørgsmålet om politiets adgang til at fotografere personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, jf. straffelovens § 264 a. Spørgsmålet om politiets anvendelse af observation, herunder fotografering af personer på ikke frit tilgængeligt sted, er behandlet nedenfor i kapitel 5.

Spørgsmålet om opbevaring af personfotografier er indirekte reguleret i § 792 f. Det følger af denne bestemmelse, at politiet ikke må opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation af personer, der ikke har været sigtet, eller som er frifundet, eller mod hvem påtale er opgivet. Fotografier, der er tilvejebragt ved indgreb, som retten i medfør af § 746, stk. 1, finder uhjemlede, skal straks tilintetgøres, jf. § 792 f, stk. 3. Et personfotografi af sigtede, der er optaget i forbindelse med efterforskningen af et forhold, som den sigtede senere frifindes for, eller hvor påtale opgives, skal således destrueres, også selv om den pågældende findes skyldig i et andet forhold, medmindre dette andet forhold i sig selv kunne have begrundet optagelsen.

I praksis opbevares personfotografier optaget med henblik på senere identifikation af de pågældende dels i de lokale politikredse, hvori de er optaget, dels i en central samling under rigspolitiet (fototeket). Fototekets fotosamling er opdelt i en forevisningssamling, en udlånssamling og samling i albums. I forevisningssamlingen findes fotos optaget i politikredsene i Storkøbenhavn, øvrige Nordsjælland, samt Roskilde og Køge. Billederne er placeret i alders- og højdegrupper. I udlånssamlingen findes fotos optaget i samtlige politikredse. Samlingen i albums består af fotos af gerningsmænd til grovere forbrydelser opdelt efter forskellige forbrydelseskategorier.

I overensstemmelse med Strafferetsplejeudvalgets lovudkast blev spørgsmålet om politiets anvendelse af de registrerede personfotografier ikke reguleret ved den nævnte ændring af retsplejeloven. Om dette spørgsmål udtalte Strafferetsplejeudvalget i betænkningen, s. 44-45:

- "Udvalget har drøftet spørgsmålet om registrering, opbevaring og destruktion af personfotografier, jf. kap. 5. Derimod har udvalget ikke drøftet problemstillingen, i hvilket omfang disse fotografier må komme til udenforståendes kundskab ved forevisning i forbindelse med senere sager. Også dette spørgsmål bør behandles i forbindelse med spørgsmål om offentlig efterlysning, konfrontationer og andre indgreb, der retter sig mod æren."

Reguleringen af politiets adgang til at optage og opbevare personfotografier optaget med henblik på senere identifikation af de pågældende har imidlertid betydning for spørgsmålet om politiets adgang til at forevise sådanne personfotografier. Dels forudsættes det i § 792 b, at personfotografier kan anvendes som led i efterforskningen af andre sager end den, hvori fotografiet er optaget, jf. udtrykket "med henblik på senere identifikation", dels er begrænsningen i politiets adgang til at optage og opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation af de pågældende afgørende for hvilken fotosamling, der er

ti., rådighed med henblik på forevisning.

2.2.2. Forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation af de pågældende.

Spørgsmålet om politiets adgang til som led i efterforskningen at forevise personfotografier optaget med henblik på senere identifikation er ikke reguleret i retsplejeloven. Heller ikke i retspraksis er der taget stilling til, under hvilke betingelser forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation kan finde sted.

Derimod er spørgsmålet undergivet administrativ regulering i form af forskrifter fra Rigspolitichefen.

Efter de administrativt fastsatte regler stilles der ikke særlige krav til arten af den kriminalitet, som kan begrunde forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation af de pågældende. Også i sager om mindre grov kriminalitet kan forevisning af sådanne personfotografier komme på tale. Det må dog antages, at den begrænsning i adgangen til at optage personfotografier med henblik på senere identifikation, som blev gennemført ved lov nr. 332 af 24. maj 1989, jf. herom ovenfor, har ændret "karakteren" af de fotografier, som nu findes hos politiet, og dermed gjort adgangen til i sager om mindre grov kriminalitet at forevise personfotografier fra fotosamlinger mindre aktuel.

Da personfotografier optaget med henblik på senere identifikation ofte forevises netop for at identificere en mulig gerningsmand, hvis identitet ikke er politiet bekendt, ligger det i forholdets natur, at der ikke stilles særlige krav om, at efterforskningen har antaget så konkret en karakter, at der har kunnet rejses sigtelse mod en bestemt person. Det fordres kun, at en forbrydelse er konstateret

eller formodes.

Fotografier af personer, hvis sager er afgjort, kan forevises uden særlige indikationskrav. Efter rigspoliti-
chefens forskrifter kan forevisning ske for anmeldere og
vidner m.fl. med henblik på udfindelse af sigtede og til
efterforskningsmæssige formål i øvrigt.

For så vidt angår fotografier af personer, hvis sager ikke
er afgjort, kan forevisning i henhold til de administrati-
ve forskrifter alene anvendes i forbindelse med den nød-
vendige efterforskning i den konkrete, verserende sag og
internt i politiet i efterforskningsøjemed.

Kompetencen til at træffe beslutning om forevisning af
personfotografier tilkommer politiet.

Der ses ikke i trykt praksis at være tilfælde, hvor
spørgsmålet om forevisning af personfotografier optaget i
fotosamlinger har været indbragt for domstolene.

Derimod har Folketingets Ombudsmand behandlet spørgsmålet
i en sag fra 1974 (FOB 1974.237). Sagen vedrørte en person
- A, hvis foto på grundlag af en dom fra 1968 var optaget
i fototekets forevisningssamling. I 1973 udtog anmelderen
af et checkbedrageri A's foto, idet anmelderen oplyste, at
personen på fotografiet formentlig var identisk med ger-
ningsmanden. Ved den efterfølgende straffesag blev A imid-
lertid frifundet, og kort efter denne dom blev checkbedra-
gerierne tilstået af en anden. A klagede til ombudsmanden
over, at Justitsministeriet havde tiltrådt, at politidi-
rektøren i København havde afslået at imødekomme hans an-
modning om fjernelse af hans fotografi fra politiets foto-
samling. Under henvisning til at fotograferingen og foto-
grafiets opbevaring var sket i overensstemmelse med de
gældende administrative bestemmelser om anvendelse af fo-
tografier i straffesager, og idet der ikke var grundlag

for at anse det passerede for stridende mod retsplejeloven, fandt ombudsmanden ikke grundlag for at kritisere Justitsministeriets afgørelse. Ombudsmanden henstillede derimod til Justitsministeriet, at det igangværende revisionsarbejde vedrørende retsplejelovens regler om ransagning og beslaglæggelse blev udvidet til også at omfatte lovregulering af andre efterforskningsmidler, herunder fotografering og optagelse af fingeraftryk.

2.2.3. Forevisning af andre fotografier.

Spørgsmålet om politiets adgang til at forevise personfotografier, som ikke er optaget med henblik på senere identifikation, er hverken undergivet retlig eller administrativ regulering. Spørgsmålet ses heller ikke behandlet i retspraksis eller i den juridiske litteratur.

2.3. Behov for regulering?

2.3.1. Personfotografier optaget med henblik på senere identifikation af de pågældende.

I betænkning nr. 1104/87 om legemsindgreb under efterforskningen foreslog udvalget, at spørgsmålet om politiets adgang til at optage og opbevare personfotografier blev lovreguleret. I de overvejelser og forslag, som er indeholdt i betænkningen, er der tillige i et vist omfang indirekte taget stilling til det principielle spørgsmål, om personfotografier overhovedet må forevises til udenforstående i efterforskningsøjemed, idet en regulering af adgangen til at optage og opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation kun har mening, såfremt det samtidig forudsættes, at disse fotografier lovligt kan anvendes til forevisning i efterforskningsøjemed.

De hensyn, der skal afvejes over for hinanden i forbindelse med vurderingen af behovet for en regulering af politi-

ets forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation, er på den ene side hensynet til en effektiv kriminalitetsbekæmpelse og på den anden side hensynet til individets retsbeskyttelse. Det antages, at kriminalitetsbekæmpelsen vil hæmmes og miste effektivitet, såfremt politiet er bundet af mange (formelle) regler. Omvendt har borgerne en berettiget interesse i at vide, om og under hvilke betingelser politiet kan gøre brug af mere indgribende efterforskningsmidler. Det må i den forbindelse indgå i overvejelserne, at forevisning af personfotografier optaget i politiets fotosamlinger er et meget anvendt efterforskningsmiddel.

Afgrænsningen af, hvilke personfotografier der senere kan anvendes til forevisning for udenforstående, afhænger i høj grad af, efter hvilke kriterier personfotografier kan optages og opbevares med henblik på senere forevisning. Set i denne sammenhæng er afgrænsningen af politiets adgang til at optage og opbevare fotografier af nok så principiel og afgørende betydning som reguleringen af, hvornår de lovligt opbevarede fotografier kan forevises.

Spørgsmålet om politiets adgang til at optage og opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation af de pågældende blev som nævnt lovreguleret i 1989. Hertil kommer, at spørgsmålet om politiets forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation ikke har givet anledning til debat og kritik i nær samme omfang som spørgsmålene om opbevaring, destruktion og registrering af fingeraftryk og personfotografier gjorde forud for lovreguleringen i 1989, jf. omtalen heraf i udvalgets betænkning nr. 1104/1987, s. 25 ff. Selv om der således ikke er nogen aktuel anledning til en lovregulering, finder udvalget af principielle grunde, jf. ovenfor, navnlig kapitel 1, afsnit 1.5., at spørgsmålet om politiets forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation bør lovreguleres.

2.3.2. Andre fotografier.

I det omfang politiet lovligt kan optage eller være i besiddelse af andre fotografier end personfotografier optaget i henhold til retsplejelovens § 792 a og § 792 b med henblik på senere identifikation, opstår tillige spørgsmålet om behovet for en regulering af politiets adgang til at forevise sådanne fotografier for udenforstående.

Særegent for andre fotografier i forhold til personfotografier optaget med henblik på senere identifikation er, at der i disse tilfælde ikke er tale om, at fotografierne systematisk optages, registreres og opbevares med henblik på efterfølgende forevisning. Den faktiske og praktiske mulighed for at gøre brug af fotografierne i andre sager end den, hvori de er optaget, er allerede som følge heraf meget begrænset.

I det omfang fotografierne indeholder et billede af en mistænkt, og forevisning derfor i realiteten har samme sigte som forevisning af et personfotografi optaget med henblik på senere identifikation, er behovet for regulering det samme som ved forevisning af personfotografier optaget med henblik på senere identifikation.

Er der derimod tale om forevisning af et fotografi af f.eks. offeret for en forbrydelse, vil den pågældende ofte være interesseret i at forbrydelsen opklares, og vil derfor gerne medvirke til indgrebet. Man kan dog forestille sig specielle situationer, hvor et offer ikke ønsker, at fotografiet forevises for udenforstående, f.eks. hvis offeret ikke ønsker, at offentligheden skal få kendskab til, at offeret har været udsat for en forbrydelse, eller at offeret har befundet sig på gerningsstedet. I denne situation må offerets ret til privatliv afvejes over for hensynet til en effektiv kriminalitetsbekæmpelse.'

2.4. Kriterierne for forevisning af personfotografier.

2.4.1. Personfotografier fra verserende sager.

Politiet må ikke opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation af personer, der ikke har været sigtet/ eller som er frifundet, eller mod hvem påtale er opgivet, jf. retsplejelovens § 792 f. Dette gælder, uanset om billedet er optaget i medfør af § 792 a, stk. 1, eller § 792 b, stk. 1, eller politiet på anden måde er kommet i besiddelse af et fotografi af den pågældende.

Begrundelsen for reglen er, at der til fotografier er knyttet indlysende genkendelsesmuligheder for udenforstående. Hvis et fotografi af en ikke-sigtet person eller en person, der er frifundet, eller mod hvem påtale opgives, opbevares og eventuelt senere forevises udenforstående i forbindelse med andre sager, kan disse udenforstående få det indtryk, at den pågældende person tidligere er straffet, jf. bet. 1104/87 s. 89 og de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Da det således efter retsplejeloven er udelukket at opbevare personfotografiet med henblik på senere identifikation, efter at den pågældende er frifundet, opstår spørgsmålet, om der skal være mulighed for at anvende fotografiet i andre sager end den, hvori det er optaget, når den sag, hvori billedet er optaget, endnu ikke er afsluttet, og det derfor endnu ikke vides, om den pågældende vil blive dømt i sagen. Spørgsmålet foreligger både i forhold til personfotografier optaget i medfør af retsplejelovens § 792 a, stk. 1, og § 792 b, stk. 1.

I begge tilfælde kan den ovennævnte begrundelse for reglen i § 792 f, stk. 1, tale for, at fotografier fra endnu ikke afsluttede sager ikke må anvendes i andre sager.

I relation til personfotografier, som er optaget i medfør af retsplejelovens § 792 b, stk. 1, med henblik på senere identifikation, kan en fortolkning af de relevante bestemmelser tale i samme retning. Indholdet af bestemmelsen i § 792 b, stk. 1, sammenholdt med § 792 f, kan læses således, at personfotografier, som ikke kan bruges i den sag, hvori de er optaget, selvfølgelig heller ikke kan anvendes i andre sager, så længe opbevaringskriteriet (domfældelse) i § 792 f ikke er til stede.

Udformningen af de af Rigspolitichefen udstedte forskrifter tyder på, at disse synspunkter har været lagt til grund ved regelfastsættelsen. Som nævnt i afsnit 2.2.2. er det i forskrifterne fastsat, at fotografier af personer, hvis sager ikke er afgjort, alene kan anvendes internt i politiet i efterforskningsøjemed og - såfremt fotografiet er optaget i medfør af § 792 a - i forbindelse med den nødvendige efterforskning i den konkrete, verserende sag.

Udvalget er enig i, at hensynet til den person, hvis sag endnu ikke er afgjort, bør tillægges betydelig vægt. Heroverfor står imidlertid hensynet til at få opklaret alvorlig kriminalitet. Står politiet f.eks. i en mord- eller voldtægtssag med et fotografi af en sigtet, som ikke tidligere er dømt, og foreligger der samtidig andre uopklarede sager af samme karakter, hvor omstændighederne kunne tyde på, at det var samme gerningsmand, synes der ikke at være afgørende betænkeligheder, der kan begrunde, at politiet ikke skal have mulighed for at anvende fotografiet fra den verserende sag i forbindelse med opklaringsarbejdet i de andre verserende sager.

Efter udvalgets opfattelse bør personfotografier af en mistænkt optaget i medfør af § 792 a, stk. 1 eller § 792 b, stk. 1, i en endnu ikke afsluttet sag derfor kunne anvendes til forevisning i andre sager, hvor der kan være

god grund til at undersøge, om gerningsmanden er den samme som i den sag, hvori den pågældende er blevet fotograferet. Det samme bør gælde for andre fotografier, som politiet er kommet i besiddelse af. Derimod bør disse fotografier ikke indgå i politiets fotosamlinger.

Fotografier af en person, der ikke konkret er mistænkt for anden ny kriminalitet, bør derimod kun kunne anvendes til forevisning i andre sager, når opbevaringskriteriet (domfældelse) er opfyldt. Der henvises til det nedenfor under pkt. 2.4.2.2. anførte.

Er et personfoto optaget med henblik på senere identifikation anvendt i en anden sag,, mens den sag, hvori det er optaget, endnu verserer, og sker der senere frifindelse eller påtaleopgivelse, kan der i forbindelse med en eventuel erstatningssag tages hensyn til den krænkelse (infami), som forevisningen af fotografiet måtte have påført den pågældende, jf. herved retsplejelovens § 1018 b.

2.4.2. Personfotografier fra afsluttede sager.

Det tvangsindgreb, der består i anvendelse og forevisning af fotografier, kan rettes enten mod en mistænkt person eller en ikke mistænkt person. Det er udvalgets opfattelse, at betingelserne for forevisning af fotografier bør afhænge af, om den, der tidligere er blevet fotograferet, er mistænkt eller ej i forbindelse med den kriminalitet, der nu efterforskes.

De fotografier, som kan blive genstand for forevisning i senere sager, vil navnlig være personfotografier optaget i medfør af retsplejelovens § 792 a, stk. 1, eller § 792 b, stk. 1, men der kan også blive tale om at forevise andre fotografier, som politiet er i besiddelse af.

2.4.2.1. Den fotograferede person er mistænkt.

I overensstemmelse med betingelserne i retsplejelovens § 792 a, stk. 1, for iværksættelse af legemsbesigtigelse foreslås det, at fotografier af en person, der konkret er mistænkt i den nu foreliggende sag, kan forevises for udenforstående, når der er tale om efterforskning af en lovovertrædelse, der er undergivet offentlig påtale.

Som indikationsbetingelse foreslås, at forevisning kun må foretages, såfremt det må antages at være af væsentlig betydning for efterforskningen.

2.4.2.2. Den fotograferede person er ikke konkret mistænkt.

Betingelserne for forevisning for udenforstående af fotografier af personer, der ikke konkret er mistænkt i forbindelse med den nu foreliggende sag, bør efter udvalgets opfattelse fastsættes på en sådan måde, at det markeres, at et sådant indgreb anses for væsentligt mere alvorligt end det indgreb, der består i forevisning af fotografier af en mistænkt.

Kriminalitetskravet for forevisning af sådanne fotografier foreslås derfor skærpet, således at forevisning af billeder af ikke konkret mistænkte personer kun må ske, såfremt det sker som led i efterforskningen af en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover. Herved fastsættes kriminalitetskravet i overensstemmelse med det tilsvarende krav i § 792 b, stk. 1.

At få forevist sit billede for udenforstående i forbindelse med efterforskning af en lovovertrædelse er et væsentligt indgreb. Udvalget foreslår derfor udover det skærpede kriminalitetskrav, at den pågældende tillige tid-

ligere skal være fundet skyldig i en lovovertrædelse af en vis kvalificeret karakter, der generelt kan berettige til den senere benyttelse af et billede af den pågældende til forevisning i forbindelse med efterforskning af kriminalitet. Udvalget har i den forbindelse overvejet, hvor længe et billede af en tidligere straffet bør kunne anvendes til fotoforevisning, når der ikke er registreret ny kriminalitet vedrørende den pågældende. Efter de gældende administrative forskrifter må personfotografier optaget med henblik på senere identifikation opbevares i 10 år, hvorefter de skal destrueres.

Rigspolitichefen har over for udvalget oplyst, at 10-årsfristen blev indført i Fototeket i midten af 1970'erne som følge af, at opbevaringskapaciteten var nået og ikke kunne udvides. Tidligere blev personfotografier opbevaret, indtil personen afgik ved døden. I 1986 blev opbevaringstiden i forevisningssamlingen, dvs. samlingen af fotografier, der forevises for publikum, ændret til at være 5 år + løbende år. Dette skete på grund af, at de største grupper i samlingen indeholdt så mange fotografier, at vidnerne "kørte træt", inden grupperne var set færdige. Dertil kommer, at et vidne, der ofte kun har set en gerningsmand i et kort øjeblik, kan have vanskeligt ved at genkende personer på fotografier, der er op til 10 år gamle. Opbevaringstiden i udlånssamlingen, dvs. samlingen til brug for politikredsene, er fortsat 10 år. Rigspolitichefen anser det for meget væsentligt, at personfotografier fortsat kan opbevares af politiet i 10 år, idet også et op til 10 år gammelt fotografi kan være brugeligt for politiet i en eftersøgnings- og genkendelsessituation. En kortere, generel opbevaringstid for optagne personfotografier vil således kunne forringe politiets efterforskningsmæssige udbytte af at anvende fotografier.

Heroverfor står imidlertid, at det kan være krænkende for den person, hvis fotografi er optaget i politiets forevis-

ningssamling, såfremt den pågældende i en længere årrække bliver fremvist for vidner, med de genkendelsesmuligheder som det indebærer, navnlig hvis den pågældende ikke siden hoir begået kriminalitet.

Udvalget foreslår på den baggrund, at den periode, hvor et fotografi kan forevises for personer uden for politiet, uanset at den pågældende ikke konkret er mistænkt i forbindelse med den nu efterforskede kriminalitet, fastsættes forskelligt alt efter den tidligere lovovertrædelses karakter. Det foreslås således, at forevisning for personer uden for politiet kun må ske, såfremt den fotograferede inden for de seneste 5 år er fundet skyldig i en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover. Reglen er ikke til hinder for, at politiet kan opbevare fotografierne i indtil 10 år eller mere og anvende dem internt i efterforskningen, når blot fotografierne ikke forevises for personer uden for politiet, medmindre den pågældende konkret er mistænkt.

Er den pågældende fundet skyldig i en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, finder udvalget dog, at fotografierne bør kunne forevises for personer uden for politiet i indtil 10 år efter afgørelsen. I disse tilfælde vil straffen således typisk være af længerevarende karakter. Ofte vil den pågældende derfor kun netop være løsladt fra afsoning - eller slet ikke løsladt endnu - når der er forløbet 5 år. En regel om, at fotografiet også i sådanne sager alene kan anvendes i en periode på 5 år fra den seneste afgørelse, ville således indebære, at fotografier af personer, der er dømt for meget alvorlige forbrydelser, f.eks. visse sædelighedsforbrydelser eller personfarlige forbrydelser, kun kunne anvendes til fotoforevisning i en meget kort periode eller slet ikke efter personens løsladelse.

Er den pågældende derimod alene fundet skyldig i en lov-

overtrædelse, der ikke kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, foreslås det, at billedet ikke skal kunne forevises for personer uden for politiet, medmindre den pågældende konkret er mistænkt.

I betingelsen om, at den pågældende skal være "fundet skyldig i", ligger et krav om, at det er domstolene, der har taget stilling til spørgsmålet om skyld. I de tilfælde, hvor en sag sluttet med et tiltalefrafald efter retsplejelovens § 722, vil dette kun være tilfældet, såfremt der samtidig fastsættes vilkår i medfør af § 723. Hvis en sag sluttet med et tiltalefrafald, uden at der fastsættes vilkår, vil et fotografi kun efterfølgende kunne forevises for personer uden for politiet, såfremt den pågældende konkret er mistænkt i denne nye sag.

Sammenholdes de foreslåede kriterier med gennemgangen i afsnit 2.2.1. af den gældende retstilstand, kan det konstateres, at der ikke efter gældende praksis sondres mellem forevisning af fotografier af mistænkte og ikke mistænkte. Udvalgets forslag indebærer således på dette punkt en principiel ændring i forhold til den gældende praksis. Udvalgets forslag om forevisning af fotografier fra politiets fotosamlinger af ikke konkret mistænkte svarer derimod i vidt omfang til politiets praksis. I de administrativt fastsatte regler er kriminalitetskravet ganske vist ikke formuleret som foreslået af udvalget, men som nævnt i afsnit 2.2.1. har reguleringen af politiets adgang til at optage og opbevare personfotografier med henblik på senere identifikation af de pågældende indirekte haft betydning for, i hvilke sager forevisning af fotografier kan komme på tale. Fastsættelsen af kriminalitetskravet vil derfor ikke i praksis give anledning til væsentlige begrænsninger i adgangen til at anvende fotografier i forhold til de muligheder, der er i dag. Opmærksomheden henledes dog på det foran anførte om sager, der sluttet med tiltalefrafald. I disse tilfælde vil de fore-

slåede kriterier muligt føre til en reel begrænsning i politiets muligheder for at anvende fototeket, men udvalget har fundet det rigtigt i alle tilfælde at kræve en egentlig konstatering fra en domstol af, at den pågældende, inden for de foreslåede tidsfrister, har gjort sig skyldig i en lovovertrædelse med den nødvendige strafferamme, før et fotografi af den pågældende kan anvendes til forevisning for udenforstående i sager, hvor den pågældende ikke konkret er mistænkt.

2.4.2.3. Fotografier af forurettede og andre vidner.

Ifølge den nuværende bestemmelse i retsplejelovens § 792 d kan der, uden for de tilfælde hvor den pågældende meddeler samtykke, kun optages fotografier af en ikke sigtet person, såfremt efterforskningen vedrører en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, og indgrebet må antages at være af afgørende betydning for efterforskningen. Sådanne fotografier optages til brug for efterforskningen i den pågældende sag og ikke med henblik på identifikation af den pågældende i forbindelse med senere, sager. Fotografierne indgår derfor ikke i politiets fotosamlinger (fototeket).

Betingelserne for forevisning for udenforstående af sådanne fotografier i de situationer, hvor den pågældende ikke samtykker, bør efter udvalgets opfattelse fastsættes med udgangspunkt i den nuværende bestemmelse i retsplejelovens § 792 d om optagelse af fotografier af ikke sigtede. Kriminalitetskravet foreslås derfor fastsat således, at forevisning kun må ske som led i efterforskningen af en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller mere. Indgrebet skal være af afgørende betydning for efterforskningen.

Kompetencen til at gennemtvinge en optagelse af fotografier af ikke sigtede er efter gældende ret henlagt til dom-

stolene, jf. § 792 d, stk. 3. Udvalget foreslår på den baggrund, at domstolene også tillægges kompetencen til at træffe bestemmelse om selve forevisningen af billeder i de formentlig få tilfælde, hvor den pågældende modsætter sig, at politiet foreviser billederne.

2.4.3. Overvejelser om regulering af fremgangsmåden ved forevisning af personfotografier.

Udvalget har overvejet, om der er behov for en nærmere regulering af spørgsmålet om fremgangsmåden m.v. ved forevisning af personfotografier.

Udvalget finder, at reglen i retsplejelovens § 745, stk. 3, om forsvarerens adgang til at være til stede m.v. ved gennemførelsen af en konfrontation, bør udvides til også at gælde for fotoforevisninger, der kan formodes at finde anvendelse som bevis under domsforhandlingen, idet dette efterforskningskridt typisk har samme formål som konfrontationen. Vedrørende indholdet af bestemmelsen i § 745, stk. 3, i øvrigt henvises til bemærkningerne nedenfor i kapitel 3, pkt. 3.7.1.

Det er udvalgets opfattelse, at der udover bestemmelsen i § 745, stk. 3, er behov for nærmere regler om fremgangsmåden ved forevisning af personfotografier fra politiets fotosamlinger. Dette gør sig navnlig gældende i de situationer, hvor fotoforevisningen nærmest har karakter af en konfrontationsparade, hvor den mistænkte og figuranterne blot er udskiftet med fotografier. En sådan regulering forudsætter imidlertid en så høj detaljeringsgrad, at regelfastsættelsen bør ske administrativt.

Udvalget har dog fundet anledning til at gennemgå nogle enkelte spørgsmål, som specielt opstår i forbindelse med fotoforevisninger, idet der i øvrigt med hensyn til fremgangsmåden ved fotoforevisningen henvises til gennemgangen

nedenfor, i kapitel 3, pkt. 3.7.1. og 3.7.2., vedrørende konfrontationsparader. I det følgende gennemgås nogle punkter, som politiet særligt bør være opmærksomme på i forbindelse med gennemførelsen af fotoforevisninger (foto-konfrontationer).

Ved den type fotoforevisning, hvor vidnet gennemser et stort antal fotografier af tidligere straffede, er der i princippet ingen figuranter, dvs. personer, der klart ikke kan sættes i forbindelse med forbrydelsen. Enhver udpegning betyder således, at den pågældende er en potentielt mistænkt, medmindre den pågældende i den konkrete situation har et sikkert alibi. Det kan derfor være vanskeligt at udskille utroværdige vidner. Ved anvendelsen af denne efterforskningsmetode må man derfor være særlig opmærksom på de risici, der er forbundet hermed, herunder risikoen for, at en uskyldig bliver udpeget som mistænkt.

Politiet bør i øvrigt altid være opmærksom på, hvorledes udpegningen foregår, og hvor sikker vidnet er i sin udpegning, herunder om den udpegede person er genkendt som gerningsmand, eller om vidnet har udtaget den afbillede person som "type". Der bør som hovedregel gøres en bemærkning i rapporten om, hvorledes udpegningen er foregået.

Ved anvendelse af fotoforevisning bør politiet endvidere være opmærksom på, at der kan opstå en vis træthed hos vidner, når de ser mange fotografier. Fremvisning af færre billeder er således mere hensigtsmæssigt med henblik på at fastholde vidnets opmærksomhed. Dette er tilgodeset ved de gældende administrative forskrifter, hvorefter billeder af tidligere gerningsmænd, hvis der er tale om grovere forbrydelser, opdeles efter forbrydelseskategorier. Ved sådanne forevisninger er det imidlertid særligt åbenbart, at alle er potentielt mistænkte, og at man derfor bør være særlig opmærksom på den risiko, der er forbundet hermed.

Som anført nedenfor i kapitel 3, pkt. 3.7.2., er det ikke udelukket at gennemføre en konfrontationsparade eller anden form for konfrontation, selv om vidnet tidligere har fået forevist et fotografi af den mistænkte. Bevisværdien af en sådan konfrontation vil imidlertid som hovedregel være væsentlig ringere end i de tilfælde, hvor vidnet ikke forinden har haft mulighed for at se et fotografi af den mistænkte.

Det vil i alle tilfælde være ønskeligt, at der i politirapporten redegøres for de nærmere omstændigheder ved forevisningen, således at det kan indgå i de videre overvejelser, om der ved den anvendte fremgangsmåde har været mulighed eller risiko for (ubevidst) påvirkning af vidnerne.

Udvalget finder endelig anledning til at pege på behovet for, at der i administrativt fastsatte regler om fremgangsmåden ved forevisning af personfotografier fra politiets fotosamlinger til personer uden for politiet optages en bestemmelse om, at personer, der får adgang til at se politiets fotosamlinger, skal gøres bekendt med, at en videregivelse af oplysninger om, at en bestemt person er optaget i fotosamlingen, kan være strafbar efter straffeloven.